

DEBATT

Vi mottar helst leserinnlegg på e-post. Send til debatt@nationen.no. Innlegg kan også sendes i posten, men innlegg som kommer på e-post blir prioritert.

Kronikk: 5000 tegn med mellomrom. Leserbrev: Skriv kort. Maks 2500 tegn. Kun bestilte kronikker honoreres.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendt stoff, og til å publisere det elektronisk.

EU

Byfolk er også mot EU

De siste dagene har mange medier reproduert NTBs kortversjon av Nationens EU-måling som viser at det er et klart flertall av folk som bor utafor Oslo og Akershus som er mot norsk EU-medlemskap. Noen aviser har gjengitt dette etter NTB: «Distrikts-Norge er mot EU». Andre har gått et skritt lenger og vektlegger «Bønder er mot EU».

Begge deler gir et skjevt og/eller tendensiøst bilde.

Det undersøkelser faktisk viser, er for det første: Folk flest i hele Norge – er mot EU-medlemskap. For det andre: Ungdom under 30 år er den gruppa som er sterkest mot EU. Og for det tredje: Det er kun i Oslo/Akershus det er jevnt mellom ja og nei.

I 40 måneder på rad har nei-sida hatt flertall på alle målinger i Norge. Siden april 2005. Nei-sidas forsprang på ja-sida har vært på i gjennomsnitt cirka 15 prosentpoeng. De siste ni månedene har nei-sida hatt over 50 prosent tilslutning. Så mange bønder finnes det ikke i Norge!

Målingene viser at alle er mot EU. I alle inntektsgrupper, unntatt de mest høytlønte.

I alle sosiale grupper, unntatt de mest høyutdanna. Hos begge kjønn, sjøl om kvinnene er langt klarere nei enn menn. I alle geografiske områder, unntatt Oslo/Akershus (hvor det er jevnt), og i alle politiske parti unntatt Høyre. I Ap, Venstre og Frp er det jevnere enn i øvrige parti, men også i disse partiene er det i nesten alle målinger nei-flertall.

Den typiske ja-velger er mann over 50 år, bor i Oslo/Akershus, er høyt utdanna, har høy inntekt og stemmer Høyre. Inkarnasjonen på en Høyre-velger, altså. Den typiske nei-velger er alle andre! Mest mot EU er de unge, kvinnene, folk i Midt- og Nord-Norge, lavinntektsgruppene. Folk i byer unntatt i Oslo/Akershus er også mot EU.

En kan fastslå: Ja-sida har en formidabel oppgave ettersom de har slått fast gang på gang at det kreves et «solid og varig ja-forsprang for det blir aktuelt med noen nye EU-søknader». Men de får tydeligvis litt drahjelp av medier som ukritisk gjengir fortellinga om at det er «bønder i distriktene som er mot EU». Litt desperat, kanskje?

Heming Olausen, leder i Nei til EU

KLIMA

Storfekjøtt i Akershus

I et leserinnlegg i Nationen 30. juli frykter Cristopher Brodersen og Arne Grønland fra Bioforsk jord og miljø at et prosjekt om å øke storfekjøttproduksjonen i Akershus også skal øke klimagassutslippene. Det er ikke hensikten med prosjektet å øke det totale konsumet av storfekjøtt, men å dekke norske behov med innlandsproduert vare.

Brodersen og Grønland mener at vi skal konsumere mer mat direkte. Bondelaget har ikke noe imot at folk spiser mer kornprodukter. Spis også gjerne mer poteter, kål, og så videre, men nå velger ikke folk bare det. Men en skal ikke se bort ifra at storfekjøtt fra Akershus er like miljøvennlig som importert kjøtt storfekjøtt. Mye importert kjøtt kommer faktisk fra Brasils tidligere regnskoger.

Når det gjelder «sannheten» om at drøvtyggere er blant de minst klimavennlige, har jeg stilt meg spørsmålet om det mangler noe i det regnestykket. Det er det flere som har gjort. Et omfattende arbeid (Soussana m.fl. 2007) utført av forskere fra 9 europeiske land, viser at drøvtyggere slett

ikke kommer dårlig ut når man tar hensyn til hele kretsløpet fra opptak av gras til tilbakeføring av næringsstoffer til jorda.

Produksjon av kjøtt med drøvtyggere er en kombinasjon av plantedyrking og husdyrhold. Konklusjonen av forskernes arbeid er at dersom man utnytter eng- og beiteressursene på en fornuftig måte til kjøttproduksjon, vil det være klimanøytralt.

Storfekjøttprosjektet tar et bredt miljøhensyn. Som godt kjent for miljøet ved Bioforsk jord og miljø, har vi et stort problem med erosjon. Her kommer gras inn som det klart beste dyrkningssystemet for å bote på dette problemet. Vi har også et stort problem med gjengroing. Deter i dag 150.000 mål som har grodd igjen eller er i en fase av gjengroing i Akershus.

Vi trenger flere beitende dyr. Når Brodersen og Grønland stiller kritiske spørsmål ved storfekjøttprosjektet i Akershus og ikke folks spisevaner, føler jeg de retter baker for smed.

Einar Korvald, fylkesstyremedlem i Akershus Bondelag

Økobonden og byråkratiet

KRONIKK

I løpet av de siste årene har flere hundre økobønder gitt opp. Samtidig viser en nylig gjennomført spørreundersøkelse blant tidligere og nåværende økobønder at en av fire økobønder vurderer å melde seg ut av kontrollorganet Debio (se vår kronikk i Nationen 7. mai 2008). Hvorfor velger så mange å slutte?

Aftenposten fortalte 29. juli om en økobonde som var sliten av et omfattende kontrollregime. Dette kom også tydelig fram i spørreundersøkelsen vår, der bøndene utpekte fire forhold som de viktigste årsaker til å slutte, eller som de viktigste problemer ved å fortsette med Debio-godkjent økologisk drift:

1. For mye byråkrati med Debio-sertifisering og -kontroll.
2. For små tilskudd til økologisk landbruk.
3. Uforutsigbare politiske rammevilkår for økologisk landbruk.
4. For lav merpris på økavarer.

Svarskalaen gikk fra 1 (ikke viktig) til 7 (svært viktig), og for alle disse fire forholdene ga bøndene en gjennomsnittsskår på over 5.

Kontroll og regelverk ble beskrevet gjennom flere påstander. Ganske få syntes inspeksjonene fra Debio var for strenge (gjennomsnittsskår 3,8). Det var større problemer med endringer i regelverket (4,8) og at reglene er kompliserte (4,7). Mange personlige tilleggs-kommentarer uttrykte frustrasjon over firkantet kontroll, uventede regelendringer og lite logiske regler.

Vi grupperte bøndene etter hvilken driftsform de ser for seg på gården om 5-10 år. 5 prosent av dagens økobønder planlegger å legge ned gårdsdrifta. 10 prosent vil drive konvensjonelt, og like mange vil fortsette å drive etter økologiske prinsipper, men uten godkjenning fra Debio.

Også blant de allerede utmeldte er det overraskende mange (21 prosent) som hevder at de fortsatt driver etter økologiske prinsipper. De som ønsker å drive etter økologiske prinsipper er mest misfornøyde med øko-kontrollen, og hadde en gjennomsnittsskår på hele 6,1 for påstanden om «For mye byråkrati». Gårdbrukere som vil drive konvensjonelt framover, rangerte også denne påstanden høyere enn de som fortsatt vil drive økologisk.

For framtidens økologer er lav merpris, lave tilskudd, uforutsigbar politikk og dyre innsatsfaktorer viktigere enn misnøye med sertifisering. Dette tyder på at de mest motiverte økobøndene i større grad ser verdien av Debio-merket. Hensikten med sertifiseringen er jo at forbrukerne

skal være trygge på at mat med en betydelig merpris faktisk er produsert etter økologiske regler. Dessuten må driften være godkjent av Debio for å motta offentlige tilskudd til økologisk landbruk i Norge.

Siden ø-merket er en forutsetning for å markedsføre varene som økologiske, burde kanskje norske økobønder se seg tjent med en mer aktiv bruk av dette merket?

Økobønder som har gått over, eller planlegger å gå over fra økologisk til konvensjonell drift, har opplevd mer problemer med avlingsnedgang, lav produksjon i husdyrholdet og høy arbeidsbelastning enn dem som vil fortsette som økobønder. Når det gjaldt sosiale forhold, som manglende støtte fra familie, naboer og rådgivningstjeneste, var det liten forskjell mellom gruppene av bønder, og det var ikke mange som opplevde dette som viktige problemer.

En god del av de som nå driver eller planlegger overgang til konvensjonell har imidlertid opplevd det økologiske miljøet som spesielt, og ikke følt at de hørt til der. Dette er en utfordring som økologene bør ta innover seg.

Det viktigste motivet for å gå over til økologisk var å unngå bruk av kjemiske plantevernmidler. De som fortsatt ønsker å drive økologisk var mer motivert for å legge om av miljø- og sunnhetshensyn enn de som har gått opp eller planlegger å gi opp økologisk drift. Dette understreker betydningen av å informere om fordelene ved den økologiske driftsformen.

Bøndene ønsket seg mer veiledning og råd fra Debio-inspektorene, og mer rom for skjønn og sunn fornuft. Det er gode grunner til å ikke kople sammen rådgivning og kontroll, men samtidig er det viktig at kontrollorganet har fokus på å være et serviceorgan for produsentene. Mange bønder et-

Myndighetene bør arbeide for å øke forståelsen for at regler trengs for å definere og forvalte økologisk landbruk.

terlyser mer kommunikasjon og hjelp til å tilpasse seg regelverket fra Debio sin side.

Myndighetene bør arbeide for å øke forståelsen for at regler trengs for å definere og forvalte økologisk landbruk. Det bør også kommuniseres bedre hva som er gjort, og stadig gjøres for å ivareta norske interesser og oppnå unntak fra EU-reglene, f.eks med hensyn til løsdriftsfløss. Det har flere ganger vist seg at varslede regelendringer i praksis ikke ble så omfattende som først antatt.

Signaler om framtidige innskjerping har likevel i mange tilfeller vært årsak til utmeldinger. Videre er det på høy tid å vurdere om kontrollen kan forenkles, f.eks. med sjeldnere inspeksjoner eller mer bruk av egenerklæringer. Det er en utfordring å utforme et kontrollsystem som sikrer at forbrukerne kan være trygge på at de virkelig kjøper økologisk mat, samtidig som produsentene ikke opplever det som unødig byråkratisk.

Det er derfor gledelig at utvalget som skal gjennomgå økoreglene nå kommer i gang med dette viktige arbeidet, som vedtatt under jordbruksforhandlingene i 2007.

Anne-Kristin Løes og Matthias Koesling er forskere ved Bioforsk Økologisk

Ola Flaten er forsker ved Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, NILF

Gudbrand Lien er forsker ved NILF og Høgskolen i Lillehammer

UTMATTENDE: Firkantede regler og slitsomt byråkrati tærer på økobøndernes entusiasme, skriver kronikkforfatterne. FOTO: COLOURBOX